



Universiteit
Leiden

The Netherlands

Governing decentralised States during the Covid-19 pandemic: challenges of intergovernmental coordination and cooperation in Chile, Italy, and the Netherlands

Szmulewicz Ramírez, E.

Citation

Szmulewicz Ramírez, E. (2025, February 27). *Governing decentralised States during the Covid-19 pandemic: challenges of intergovernmental coordination and cooperation in Chile, Italy, and the Netherlands*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4196377>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4196377>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Samenvatting – Dutch summary

Gedecentraliseerde staten besturen tijdens de Covid-19-pandemie: uitdagingen van intergouvernementele coördinatie en samenwerking in Chili, Italië en Nederland

1. Inleiding

Crises zijn "stresstests" voor de gezondheid van de democratie en de stabiliteit van instellingen. In deze lijn vormde de COVID-19-pandemie een uitdaging voor vergelijkende constitutionele studies, maar landen reageerden niet op dezelfde manier op de pandemie. Sommige regeringen namen strengere maatregelen aan, terwijl andere slechts beperkte beperkingen afkondigden. Meer in het bijzonder hebben sommige staten een gecoördineerd en genuanceerd beleid gevoerd, terwijl andere de voorkeur gaven aan subnationale autonomie en decentralisatie. Met andere woorden, de territoriale verdeling van de macht, met name het type en het niveau van decentralisatie in het land, en de intergouvernementele relaties beïnvloedden de manier waarop de staat middelen mobiliseerde, inspanningen tussen verschillende overheidsniveaus coördineerde (of niet) en had een impact op de organisatie van het gezondheidssysteem, naast andere sleutelfactoren.

Dit proefschrift behandelt de COVID-19-pandemie als een stresstest voor democratische instellingen, waarbij de nadruk ligt op decentralisatie en de territoriale verdeling van macht. Het stelt vast dat sommige landen sterk gecentraliseerde noodmaatregelen hebben geïmplementeerd, terwijl andere landen via gedecentraliseerde systemen werkten, wat de complexiteit van het beheersen van een crisis op verschillende overheidsniveaus aan het licht brengt. De institutionele opzet, met name de territoriale structuur of organisatie van de staat, is gericht op het met elkaar in evenwicht brengen van twee onderscheidende, maar even cruciale waarden: doeltreffendheid en democratische legitimiteit. De centrale plaats van deze doelen heeft betrekking op een rijker begrip van constitutionalisme, dat niet alleen checks and balances omvat, maar ook een bepaald "positief" begrip van de staat benadert. Als we het zo opvatten, kunnen effectiviteit en legitimiteit elkaar versterken. Legitimiteit, opgevat als brede instemming, is essentieel voor de effectieve werking van de staat en kan een "reservoir van steun" bieden aan instellingen en autoriteiten, vooral waardevol tijdens crises.

Het belangrijkste doel van dit onderzoek is om crisismanagement in multilevel governance-systemen te begrijpen, door de relaties tussen centrale en subnationale overheden tijdens de Covid-19-crisis te analyseren. Het maakt een onderscheid tussen de dynamiek van conflict of competitie, en de dynamiek van coördinatie of samenwerking, evenals meer hiërarchische relaties.

In dit kader was de centrale onderzoeksvraag de volgende:

Hoe heeft de Covid-19-pandemie in de context van gedecentraliseerde staten de intergouvernementele betrekkingen beïnvloed en welke factoren dragen bij aan een effectief en legitiem noodbeheer in gedecentraliseerde systemen?

Deze sturende vraag kan worden onderverdeeld in verschillende deelvragen.

- a) Levert de huidige stand van het theoretisch kader met betrekking tot de staatsvorm en decentralisatie inzichten op in de inrichting van een land?
- b) Wat zijn in termen van publiekrecht de belangrijkste beginselen om een crisis of noodsituatie adequaat te besturen?
- c) Hoe moet het politieke systeem worden georganiseerd in termen van de relaties tussen de verschillende bestuursniveaus, hoe waren gedecentraliseerde politieke systemen in staat om hun verschillende bestuursniveaus te coördineren/samenwerken, en in hoeverre ondermijnden intergouvernementele coördinatie en samenwerking de lokale en regionale autonomie als een onderscheidend kenmerk van decentralisatie, en dus een van de constitutionele grondslagen van gedecentraliseerde staten?
- d) Hoe werden de spanningen tussen centrale en subnationale overheden onder deze omstandigheden beheerd?

2. Theoretisch kader

Het theoretisch kader is gearticuleerd vanuit constitutionalisme, decentralisatie en intergouvernementele betrekkingen om te onderzoeken hoe verschillende landen de machtsverdeling organiseerden, de voor- en nadelen van decentralisatie onderscheidden, en hoe deze theoretische debatten werden ingekaderd tijdens de Covid-19-crisis. Het concept van effectiviteit was voornamelijk verbonden met het vermogen van regeringen om aan de behoeften van de volksgezondheid te voldoen, de economie te beheren en de stabiliteit te handhaven. Het concept van legitimiteit observeerde het democratische proces, publieke participatie en lokale besluitvorming, inclusief de ideeën van inputlegitimiteit (publieke participatie), outputlegitimiteit (het vermogen van de overheid om problemen op te lossen) en doorvoerlegitimiteit (de beleidsvormingsprocessen).

Naar verluidt begrijpen subnationale overheden de relevante lokale feiten beter en helpen ze risico's te beheersen, waardoor corruptie mogelijk wordt verminderd, de efficiëntie wordt verbeterd en de openbare dienstverlening wordt verbeterd, wat leidt tot effectievere, beter geïnformeerde en meer legitieme en verantwoordelijke bestuursinstellingen, die allemaal bijzonder nuttig zullen zijn tijdens een crisis. Decentralisatie kan ook de innovatie van het overheidsbeleid vergroten, door de diversiteit van beleidsoplossingen en de leerprocessen tussen gebieden: gedecentraliseerde structuren kunnen voordelen hebben voor het oplossen van moeilijke problemen, aangezien zij verschillende subeenheden in staat stellen om parallel naar beleidsoplossingen te zoeken en de ontdekte informatie te delen en te coördineren.

Aan de andere kant wijzen theorieën die kritisch staan tegenover decentralisatie op het potentieel voor dubbelhartigheid en buitensporige bureaucratie in de publieke sector en de

voordelen van centralisatie, zoals schaalvoordelen, grote ruimte voor professionaliteit en kapitaal in de publieke sector, onder andere. Gesegmenteerde en gelokaliseerde besluitvormingsprocessen kunnen zowel de formulering van de strategie als de coördinatie van de uitvoering bemoeilijken, wat leidt tot een lappendeken van verschillende, inconsistente beleidsmaatregelen of tot minder efficiënte en tragere beleidslijnen.

Vergelijkende studies van federale landen hebben aangetoond dat het ontbreken van een coördinerende instelling tussen verschillende bestuursniveaus heeft geleid tot politieke conflicten die niet institutioneel worden gekanaliseerd of tot problemen met de coördinatie van het overheidsbeleid, en zelfs tot een buitensporige “juridisering” van politieke grieven bij de constitutionele of hoogste rechtbanken. Integendeel, waar die instellingen, regelingen en praktijken al enige tijd bestaan, zijn ze cruciaal gebleken voor een effectieve verticale coördinatie van de pandemierespons. Kan deze logica worden toegepast op niet-federale gedecentraliseerde landen, en werken de logische mechanismen op dezelfde manier?

Theoretisch gezien is de benadering van dit onderzoek dat in de meeste landen twee of drie bestuursniveaus betrokken zijn bij de verschillende stadia van het beleidsproces, waardoor het concept van decentralisatie een sleutelvariabele wordt in de 'echte wereld' van de staatsvormen. Vanuit dit uitgangspunt wijzen we op een verband tussen decentralisatie en het idee van "intergouvernementele betrekkingen", gedefinieerd door de relaties tussen de centrale overheid en de regionale en lokale instellingen, met name bij de uitvoerende macht, een relatie op meerdere niveaus van onderlinge afhankelijkheid en interactie die zowel de openbare dienstverlening als de algehele legitimiteit van het politieke systeem beïnvloedt. In het onderzoek werd een onderscheid gemaakt tussen het niveau van de intergouvernementele grondwet (verdeling van bevoegdheden), het niveau van intergouvernementele betrekkingen (zoals het conferentiesysteem in Italië) en de operationele werking van het wettelijk kader, opgevat als intergouvernementeel management.

Meer specifiek begon het onderzoek met de aanvankelijke aanname van een "middelpuntzoekende benadering", wat meestal een unitaire en sterk gecoördineerde reactie betekent als de meest geschikte manier om territoriale relaties te organiseren in de context van een crisis. Volgens deze theorie trekken instellingen de verschillende betrokken belangen naar het centrum, bieden ze prikkels om deel te nemen en ontmoedigingen om over te lopen, en culminerend in een gezaghebbend besluitvormingsproces. Deze aanpak wordt aangevuld met het idee van gecoördineerd en coöperatief federalisme en coöperatieve decentralisatie.

Wat de methodologische benadering betreft, vergelijkt het artikel de institutionele kaders van drie landen met verschillende gradaties en soorten decentralisatie: Chili, Italië en Nederland. Deze kwalitatieve benadering maakt het mogelijk om bepaalde belangrijke variabelen te beheersen, terwijl variatie of gelijkenis in termen van de dynamiek tussen de nationale en subnationale overheden wordt aangepakt. Door ons te concentreren op een klein-N gevalsgerichte vergelijking kunnen we de intergouvernementele relaties in de drie vergelijkbare gevallen in detail analyseren. Wat de technieken betreft, werden in 2021 niet alleen gebruik gemaakt van secundaire bronnen, maar werden ook semi-gestructureerde online en persoonlijke interviews afgenomen, waarbij deskundigen en politieke elites

betrokken waren bij de besluitvormingsprocessen in de geselecteerde rechtsgebieden, die betrekking hadden op 2020 en begin 2021.

In termen van empirie en gegevens onderzoekt het proefschrift hoe Chili, Italië en Nederland de COVID-19-pandemie hebben beheerd, waarbij de nadruk ligt op de relaties tussen centrale en subnationale overheden. Elk land stond voor verschillende uitdagingen. In Chili was de miscoördinatie tussen centrale en lokale overheden al vroeg in de pandemie duidelijk, vooral bij de uitvoering van noodmaatregelen, wat nog werd verergerd door de staat van constitutionele uitzondering. In Italië leidde de aanvankelijke verwarring tussen nationale en regionale autoriteiten tot chaotische reacties. Vanwege de aanzienlijke decentralisatie in het gezondheidszorgsysteem was de coördinatie tussen nationale en regionale inspanningen om de verspreiding van het virus in te dammen moeizaam, wat betekende dat gecentraliseerde maatregelen werden opgelegd om het crisisbeheer te stroomlijnen. Integendeel, in Nederland was de algemene respons meer gecoördineerd, georganiseerd via 25 veiligheidsregio's die optraden als sleutelentiteiten bij het beheersen van de crisis. Ondanks enige bezorgdheid over de grondwettelijkheid en democratische legitimiteit van deze maatregelen, toonde het systeem een effectieve samenwerking tussen de bestuursniveaus.

3. Overzicht van de hoofdstukken

Na te zijn gepresenteerd in het theoretische kader van decentralisatie, intergouvernementele betrekkingen en intergouvernementele coördinatie als de sleutelbegrippen, gaat hoofdstuk twee dieper in op de Chileense bestuursstructuur voor het beheer van de Covid-19-pandemie. Uit het onderzoek blijkt dat subnationale overheden weliswaar aanzienlijke activiteiten hebben ontplooid om de gevolgen van de pandemie op hun grondgebied het hoofd te bieden, maar dat dit niet gepaard ging met institutionele wijzigingen die het subnationale niveau in het besluitvormingsproces zouden betrekken, wat uiteindelijk leidde tot frequente politieke spanningen tussen autoriteiten op centraal en lokaal niveau.

Vervolgens worden in hoofdstuk drie de meer algemene debatten over de staatsvorm, decentralisatie en intergouvernementele betrekkingen gesitueerd in de context van het voorstel voor een nieuwe grondwet voor Chili dat in 2021 en 2022 werd besproken. Het ambitieuze ontwerp van een nieuwe structuur van de staat op het grondgebied, en de voorgestelde reorganisatie van de nationale wetgevende macht door de invoering van een "Kamer van de Regio's" in plaats van de bestaande Senaat, wordt in het hoofdstuk geanalyseerd door de voordelen en de uitdagingen waarmee het te maken kan krijgen in het licht van vergelijkende constitutionele studies te vergelijken.

Wat de Europese context betreft, wordt in hoofdstuk vier het Italiaanse stelsel voor intergouvernementele betrekkingen geïntroduceerd, met de nadruk op de gezondheidszorg en de gevolgen van de COVID-19-pandemie. In die zin is het systeem van conferenties de afgelopen jaren onder enorme druk komen te staan, met name tijdens en na de Covid-19-pandemie. De eerste dagen van de crisis waren getuige van lange geschillen tussen de centrale overheid en de regio's, die leidden tot verwarring en institutionele miscoördinatie. Daarna

greep de centrale regering de macht van de regio's op basis van de noodtoestand, maar naarmate de progressie van de infectie vertraagde, begonnen veel regio's aan te dringen op een gedifferentieerde oplossing, waardoor de IGR opnieuw in meer spanningen terecht kwam, nu gekanaliseerd via het Grondwettelijk Hof. Zwakke intergouvernementele betrekkingen, ongelijke capaciteiten van regionale overheden en een meer personalistische politieke cultuur zouden niet alleen de uitdagingen op het gebied van coördinatie en samenwerking tijdens het beheer van de COVID-19-pandemie kunnen verklaren, maar ook de moeilijkheden bij het vinden van een consensus over het territoriale model in Italië.

De Nederlandse casus wordt op zijn beurt uitgebreid uitgewerkt in hoofdstuk vijf (5). Dit onderzoek richt zich op de rol van gemeenten, hun relaties met de structuur van Veiligheidsregio's, de bestuursstructuur die werd gebruikt om de Covid-19-pandemie in Nederland te beheersen, en de vragen over democratische legitimiteit en verantwoording die het heeft opgeroepen. Dit governance systeem omvatte subnationale regelgeving die in technisch-juridische termen was uitgewerkt door de 25 veiligheidsregio's, gereguleerd door de Wet veiligheidsregio's (SRA in het Engels), maar volgens "bindende instructies" van het ministerie van Volksgezondheid en het ministerie van Justitie en Veiligheid. Ondanks de waargenomen effectieve prestaties van de bestuursstructuur, is er kritiek geuit vanuit het oogpunt van publiekrechtelijke beginselen en waarden, vanwege de uitgebreide toepassing van deze uitzonderlijke regeling, de grote reikwijdte van de uitgevaardigde maatregelen en de concentratie van bevoegdheden bij de uitvoerende macht, zowel op nationaal als op subnationaal niveau. Vooral de intergouvernementele betrekkingen werden op de proef gesteld, gezien de positionering van de zogenaamde Veiligheidsraad als een nieuw instituut voor intergouvernementele samenwerking en/of coördinatie, en vragen over de rol van de provincies en de lokale raad in bestuurscrises.

Hoofdstuk zes (6) maakt de balans op van de verzamelde argumenten en bewijzen en vergelijkt vervolgens de Italiaanse en Nederlandse benaderingen van het beheersen van de Covid-19-pandemie, vanuit het perspectief van intergouvernementele betrekkingen. Relatief gezien stelt het hoofdstuk dat in Italië het beheer van de pandemie werd gekenmerkt door grotere differentiatie en discoördinatie tijdens de beginfase, wat vervolgens leidde tot top-down coördinatie. Omgekeerd heeft de Nederlandse zaak gedurende de crisis een hoge mate van coördinatie gekend, in combinatie met kritiek op het ontbreken van voldoende verantwoording en democratische legitimiteit. Italië heeft alleen bij wet de noodtoestand uitgeroepen, terwijl Nederland zijn toevlucht heeft genomen tot noodbevoegdheden die zijn geregeld in de Wet Volksgezondheid en de Veiligheidsregio's (Wvft) en de Wet Bijzondere Bevoegdheden. Een schematische weergave van deze algemene beoordeling van de gevallen is weergegeven in tabel 1, waarbij ook het geval van Chili is opgenomen.

Ten slotte vat het afsluitende hoofdstuk de vergelijkende observatie van de pandemische reacties in Chili, Italië en Nederland samen, en verbindt het theoretische kader dat in de inleiding en de hoofdstukken 1 en 3 wordt gepresenteerd, met het empirische bewijs en de op land gebaseerde argumenten die worden gepresenteerd in de hoofdstukken 2, 4, 5 en 6, gericht op de relatie tussen instellingen voor coördinatie en effectief beheer van de crisis. Zowel in Italië als in Nederland werden gecentraliseerde benaderingen aangenomen die op

de een of andere manier de gedecentraliseerde bevoegdheden en tradities veranderden: de sterke traditie van lokale democratie in Nederland en de aanzienlijke federaliseringstrend in Italië in de afgelopen decennia. Chili daarentegen bevestigde zijn lange geschiedenis en traditie van centralisatie, ondanks de discussies die tijdens het grondwetsvormingsproces 2021-2 werden gevoerd en de uitdagingen die werden waargenomen bij het beheer van de pandemie. Wat de intergouvernementele dynamiek betreft, overheersten meer "concurrerende" betrekkingen tussen nationale en regionale autoriteiten in Italië, vooral tijdens de eerste fase van de pandemie, terwijl in Nederland een meer "consensuele" of "coöperatieve" modus werd waargenomen, hoewel bemiddeld door een aanzienlijke gecentraliseerde coördinatie. In Chili werden de bestaande hiërarchische structuren van territoriaal bestuur, ondanks de lokale autonomie en de zeer recente invoering van de rechtstreekse verkiezing van regionale gouverneurs, nog verergerd door het langdurig opleggen van een constitutionele uitzondering, waardoor de nationale uitvoerende macht nog meer bevoegdheden kreeg, terwijl het broodnodige debat over intergouvernementele coördinatie en samenwerking werd vertraagd.

4. Conclusies

Op basis van het theoretisch kader en de empirische context die de casussen bieden, worden in de conclusies drie hoofdthema's belicht. Ten eerste heeft de pandemie structurele zwakheden aan het licht gebracht in de territoriale organisatie van de macht, met name in de manier waarop landen met gedecentraliseerde systemen de crisis hebben beheerd. Het onderzoek analyseerde hoe de territoriale machtsverdeling het vermogen van elk land beïnvloedde om middelen te mobiliseren en inspanningen te coördineren. In Chili werd een sterk gecentraliseerde respons geïmplementeerd, met beperkte lokale autonomie in de besluitvorming, waarbij de uitdagingen van decentralisatie in crisisbeheer werden benadrukt. In Italië werden de bestaande spanningen tussen centrale en regionale regeringen weerspiegeld in vroege wanorde in de reacties. Daarom legde de centrale regering uiteindelijk uniforme maatregelen op in het hele land, waardoor de regionale autonomie tijdelijk werd ingeperkt. Ten slotte zorgde de bestuursstructuur in Nederland weliswaar voor meer flexibiliteit, maar leidde de gecentraliseerde aanpak naar de Veiligheidsregio's tot zorgen over het omzeilen van democratische instellingen.

Ten tweede onderzocht het onderzoek de rol van intergouvernementele betrekkingen (IGR) bij het beheersen van de pandemie, met een focus op de drie gedecentraliseerde staten. Tijdens de pandemie kwamen uitvoerende intergouvernementele onderhandelingen gangbaar, omdat beslissingen snel werden genomen zonder veel wetgevend toezicht. Gedecentraliseerde landen op meerdere niveaus kunnen effectiever zijn in het coördineren van crisisreacties dan gecentraliseerde beleidsprocessen, op voorwaarde dat IGR zo is gestructureerd dat het paden biedt waarlangs spanningen kunnen worden opgelost en waar subnationale regeringen de capaciteit en het mandaat hebben om met het centrum te onderhandelen.

Ten slotte, met betrekking tot de uitdagingen voor de democratische legitimiteit, wordt in het proefschrift kritisch beoordeeld hoe noodmaatregelen, met name in gedecentraliseerde staten, de principes van democratische legitimiteit uitdaagden. Door het gebruik van uitvoerende bevoegdheden tijdens de pandemie werden parlementen en lokale overheden vaak buitenspel gezet, wat aanleiding gaf tot bezorgdheid over verantwoordingsplicht en transparantie. In Italië en Chili heeft de pandemie de debatten over de rol van lokale overheden en de mate van hun autonomie in noodsituaties geïntensiveerd. In Nederland was er, ondanks het coöperatieve karakter van de Veiligheidsregio's, in ieder geval in termen van horizontale samenwerking tussen regio's, sprake van een erosie van democratische processen, met name met beperkt wetgevend toezicht. De toegenomen afhankelijkheid van uitvoerende IGR kan voordelen opleveren in termen van mobilisatie van middelen en mogelijke samenwerking tussen de verschillende autoriteiten, maar moet worden geanalyseerd in het licht van de toegenomen complexiteit van het institutionele schema en de moeilijkheden waarmee burgers worden geconfronteerd bij het vaststellen van de bevoegde autoriteit om ergens op te reageren, en wie dan ter verantwoording moet worden geroepen. De werking van intergouvernementele relaties dreef soms af van het constitutionele ontwerp en vertoonde een neiging tot problemen met collectieve actie en een "tragedy of the commons", voornamelijk als gevolg van moeilijkheden bij het beheren van overlappende functies en moeilijkheden bij het controleren van de regering. Met andere woorden, waar door de uitvoerende macht aangestuurde IGR's ongestructureerd zijn en voortdurend veranderen, vormt de vervaging van de verantwoordelijkheidslijnen een ernstige zorg voor het constitutionalisme.

Meer in het algemeen bieden de empirische resultaten overeenkomsten en verschillen tussen de drie landen. Allereerst vertoonde het beheer van de Covid-19-pandemie een aanzienlijke mate van centralisatie in de besluitvorming door nationale leidinggevendenden, maar de institutionele capaciteiten varieerden, wat de zogenaamde "decentralisatieparadox" bevestigt. Daarom moet de centrale overheid in staat zijn om drie soorten asymmetrieën goed aan te pakken: informatieasymmetrieën, omdat de centrale overheid de algehele planning en samenhang moet waarborgen; administratieve asymmetrieën, omdat de oplossing voor een bepaald probleem de strikte grenzen van subnationale overheden overstijgt; en politieke asymmetrieën, vanwege de mogelijke incoherenties of tegenstrijdigheden van het beleid dat door verschillende regeringen zou worden uitgevoerd. Het Nederlandse systeem bood een meer geavanceerde structuur voor het beheer van onderlinge afhankelijkheden op meerdere niveaus dan de andere twee gevallen, maar bracht nog steeds belangrijke uitdagingen op het gebied van legitimiteit en verantwoording met zich mee. Ten tweede kunnen tijdelijke instellingen en processen die in de drie landen worden waargenomen, een effect op de middellange of zelfs lange termijn hebben, zoals de institutionalisering van de Veiligheidsraad en de verzwakking van de provincies in Nederland, de verdieping van het debat over intergouvernementele betrekkingen en het conferentiesysteem in Italië, en de noodzaak om formele verticale coördinatie met de nieuw gekozen regionale regeringen in Chili tot stand te brengen. Dit debat kwam ook naar voren in de context van de grondwetsvormingsprocessen in 2021-2 en 2023. Ten derde bevestigden de drie landen dat de versterkte rol van uitvoerend leiderschap op subnationaal niveau niet goed is afgewogen

door representatieve en overleginstellingen, een probleem dat wordt verergerd door strenge noodwetgeving zoals in Chili. Ten slotte hebben de diverse juridische en bestuurskundige tradities invloed gehad op de manier waarop intergouvernementele betrekkingen in de praktijk werkten, wat de discrepantie bevestigt tussen de feitelijke bestuurspraktijken en de constitutionele vormgeving van het politieke leven, en de noodzaak om door te gaan met empirisch en interdisciplinair onderzoek naar deze onderwerpen. Op basis van dit artikel kunnen bepaalde verwachtingen worden toegepast om intergouvernementele relaties in niet-federale gedecentraliseerde landen te analyseren, met name bij het omgaan met crises.

Uiteindelijk concludeert het onderzoek dat gedecentraliseerde bestuurssystemen goed ontwikkelde intergouvernementele relaties vereisen om crises effectief te beheersen. De lessen uit de COVID-19-pandemie suggereren dat decentralisatie weliswaar innovatie en reactievermogen kan bevorderen, maar ook robuuste coördinatiemechanismen vereist om een uniforme respons tijdens noodsituaties te garanderen. Het document roept op tot het versterken van IGR-kaders en het heroverwegen van het evenwicht tussen centraal gezag en lokale autonomie om beter voorbereid te zijn op toekomstige crises.